

УДК 81'37

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НОМІНАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ ЛЕКСИКИ: КОГНІТИВНІ ЗАСАДИ

Філатова К. О.

Маріупольський державний університет

У статті узагальнено дослідницькі принципи ономазіології та теорії номінації. Особливу увагу приділено розгляду положень когнітивних та психологічних теорій, покладених в основу номінативних процесів лексики.

Ключові слова: когнітивна ономазіологія, теорія номінації, номінативна одиниця, ономазіологічна структура, когнітивна модель, концептуальна модель.

Філатова Е. А. Теоретические основы номинативных процессов лексики: когнитивные основы. В статье обобщены исследовательские принципы ономазиологии и теории номинации. Особое внимание уделено рассмотрению положений когнитивных и психологических теорий, лежащих в основе номинативных процессов лексики.

Ключевые слова: когнитивная ономазиология, теория номинации, номинативная единица, ономазиологическая структура, когнитивная модель, концептуальная модель.

Filatova K. O. Theoretical grounds of linguistic expressions nomination: cognitive foundations. The paper generalizes the main concepts of onomasiology and the theory of naming and determines the main notions of onomasiology, namely onomasiological category, onomasiological structure and the theory of naming, namely the meaning of linguistic expression, internal and external form of a linguistic expression. The research emphasizes that the meaning and denotation, internal form of a linguistic expression and onomasiological structure, way of representation the internal form in external form of a linguistic expression show the essence of nomination. The article considers onomasiological structure represented by prominent scientists.

Special attention is paid to considering the principles of cognitive and psychological bases of linguistic expressions nomination. The emphasis is made on the importance of combination onomasiological and cognitive approaches aimed to explain how the cognition affects the formation of onomasiological structure. The attention is also paid to application of provisions and methods of cognitive linguistic in the theory of naming that permits to describe and explain the process of nomination. The article indicates the importance of motivation and verbalization in the perspective of cognitive onomasiology and cognitive theory of naming.

The research underlines the importance of involving terminological and methodological principles of cognitive psychological theories aimed to explain cognitive basis of forming a linguistic expression. The paper also generalizes the information of the impact of such mental operations as construal and mapping on the formation of a linguistic expression. The article also differentiates the cognitive and conceptual models. The research regards frame as a structure of knowledge representation.

The research is considered to be important as its theoretical principles may be used in linguocognitive analysis of linguistic expression.

Key words: cognitive onomasiology, theory of naming, linguistic expression, onomasiological structure, cognitive model, conceptual model.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Сучасні парадигми лінгвістики потребують пояснення ономазіологічної структури лексичних одиниць під кутом когнітивних та психологічних теорій, що визначає **актуальність** нашого дослідження. Важливо в цьому ракурсі з'ясувати, як знання ментального лексикону людини впливають на формування ономазіологічної структури номінативних одиниць та яку роль при цьому відіграють такі ментальні операції, як конструювання та мапування.

Формулювання мети і завдань статті. Метою нашого дослідження є розгляд теоретичного підґрунтя утворення номінативних одиниць у світлі сучасної когнітивної ономазіології.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань:

1) уточнити основні положення та базові поняття ономазіології й теорії номінації, що розкривають суть номінативного процесу;

2) узагальнити дослідницькі принципи когнітивної ономазіології й теорії номінації, що разом із доробком психологічних теорій сприяють поясненню когнітивної основи номінативних процесів лексики.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку свого становлення кожна наука визначає свою термінологію для дослідження того чи іншого об'єкта. Не винятком у цьому є і ономазіологія. До базових понять ономазіології відносять ономазіологічну категорію та ономазіологічну структуру [26, 28]. У нашій роботі послуговуватимемося також поняттями теорії номінації, яку вважають відгалуженням ономазіології [33; 37; 3; 14; 29; 31; 17; 22] та яка має з нею схожу мету, що полягає у вивченні загальних закономірностей утворення номінативних одиниць; взаємодії мислення, мови та дійсності в цих процесах; встановленні ролі людського (прагматичного) чинника у виборі ознак, покладених в основу номінації [28, 336–337]. Такими поняттями

є значення номінативної одиниці, внутрішня форма слова та зовнішня форма слова. Отже, такі поняття, як значення та позначення, внутрішня форма номінативної одиниці та ономасіологічна модель (структура), а також спосіб представлення внутрішньої форми зовнішньою формою знака, розкривають суть номінативного процесу [8, 7].

Значення номінативної одиниці – це інформація, що знаходиться у мисленні мовця та активується у мисленні слухача, а номінативна одиниця позначає цю інформацію. За визначенням С. А. Жаботинської, номінативна одиниця як мовний знак представляє своє значення трьома способами, а саме: через безпосередній зв'язок немотивованого мовного знака зі значенням; зв'язок мотивованого мовного знака зі значенням через зовнішню форму, «іконічно»; зв'язок мотивованого мовного знака зі значенням через внутрішню форму [там само, 7–8].

Своєю чергою, **внутрішня форма** постає як фрагмент значення, представлений у зовнішній формі мовного знака [8, 8]. Поняття «внутрішня форма» вперше увів В. фон Гумбольдт, який розумів її як «спосіб, яким народ за допомогою мови може досягнути навколишню дійсність» [32, 81]. Погляди В. фон Гумбольдта розвинув О. О. Потебня, який запропонував розмежувати значення слова та його внутрішню форму, таким чином виокремивши в слові три компоненти: зовнішню форму, зміст та внутрішню форму [25, 124]. Сучасне тлумачення внутрішньої форми зводиться до «ознаки предмета, покладеної в основу назви» [23, 173].

Внутрішня форма номінативної одиниці має свою структуру – **ономасіологічну структуру (модель)**. Поняття двочленної ономасіологічної структури запропоновано 1962 року чеським ученим М. Докуллом як поєднання ономасіологічного базису (форманта) та ономасіологічної ознаки (мотиватора) [26, 28]. Учений розглядав ономасіологічний базис як морфемний показник, який відносив слово до певної ономасіологічної категорії, своєю чергою, ономасіологічна ознака виступала мотиватором, однією з характеристик ономасіологічного базису.

Іншого трактування набула ономасіологічна структура, яку обстоювала О. С. Кубрякова. Дослідниця уточнила поняття ономасіологічного базису та ознаки і доповнила ономасіологічну структуру ще одним компонентом – предикатом, або зв'язкою, що виражає певний тип відношень між ономасіологічним базисом та ономасіологічною ознакою [20, 103].

Послідовниця вченої, професор С. А. Жаботинська, розглядає ономасіологічну модель (структуру) як поняттєву структуру, що має: «а) ономасіологічний базис – цільовий концепт, або основну іменовану сутність; б) ономасіологічну ознаку – характеристику (або характеристики) цієї сутності»; в) у трикомпонентних структурах – предикат-зв'язку, що демонструє тип відношень між базисом та ознакою [8, 9]. Таким чином, ономасіологічна модель структурує номінативне значення, або внутрішню форму, яка є фрагментом значення, репрезентованого зовнішньою формою мовного знака [там само, 9].

Як бачимо, розглянуті вище ономасіологічні моделі (структури) похідного слова можуть мати

два і більше компонентів. Ці компоненти представлені зовнішньою формою знака повністю або частково. Компонент ономасіологічної моделі, який обов'язково маркується, – це ономасіологічна ознака [8, 9; 10, 116].

Процес називання складним словом схожий на процес найменування простим: спочатку обирається «тема» складної одиниці, тобто вибір ономасіологічної бази як представника ономасіологічної категорії, а потім «рема» як найістотніша ознака [19, 20]. За визначенням О. С. Кубрякової: «Для опису ономасіологічної структури композита необхідно ототожнення його ономасіологічного базису, ономасіологічної ознаки й предиката, або зв'язки... Вибір ономасіологічного предиката означає, що між базисом та ознакою встановлюється певний тип відношень і вони входять до пропозиції, яка згортається в складне слово» [там само, 14–15].

Поєднання ономасіологічного та когнітивного підходів наразі виявляється дуже актуальним. На сучасному етапі свої дослідження цьому присвятили такі вчені, як О. С. Кубрякова, С. А. Жаботинська, М. М. Полюжин, О. О. Селіванова, Н. І. Панасенко, В. О. Маслова та ін. Когнітивний напрям ономасіологічних досліджень лексики дає змогу зрозуміти, як на поняттєвому рівні формуються знання про об'єкт номінації із залученням мовних засобів для вираження цих знань у номінативних одиницях, тому що «когнітивна наука вивчає зв'язок мови із пізнавальними процесами, зі всіма засобами отримання, переробки, фіксації, збереження інформації про світ в їх кореляції із мовними формами» [21, 12].

Таким чином, оперуючи поняттями когнітивної лінгвістики загалом, завданням якої є визначити способи представлення знання в ментальному лексиконі людини [20, 4], та поняттями когнітивної ономасіології й теорії номінації зокрема, що, своєю чергою, має на меті показати, як ці знання впливають на формування ономасіологічної структури, тобто вираження мовними засобами цих знань, перед нами стоїть завдання – визначити, як це відбувається в номінативних одиницях у тій чи іншій мові.

Наприкінці останнього століття на розвиток теоретичних та методологічних засад ономасіології впливали дослідження психології, психолінгвістики, філософії мови, лінгвокультурології, що позначилось на «міждисциплінарному характері» сучасних ономасіологічних досліджень [26, 22]. Отже, на межі ХХ–ХХІ ст. ономасіологія набула інтегративного характеру. Особливо вплинула на формування положень ономасіологічних досліджень у когнітивному ракурсі когнітивна лінгвістика, основною метою якої є «пояснення суті зв'язку між мовою й мисленням шляхом аналізу мовних форм та репрезентованих ними структур знання» [2, 12]. За твердженням С. А. Жаботинської, когнітивний ракурс досліджень теорії номінації уможливило розширення її методологічного апарату за рахунок сучасних досліджень різних шкіл когнітивної лінгвістики [8, 9], «яка розглядає функціонування мови як різновид когнітивної, тобто пізнавальної, діяльності, а когнітивні механізми та структури людської свідомості досліджує через мовні явища» [16, 147].

Як зазначає М. П. Кочерган, «когнітивна лінгвістика досліджує, як пов'язані мовні форми зі структурами людських знань, а також як вони представлені в мисленні людини» [там само].

Своєю чергою, «застосування положень і методик когнітивної лінгвістики в теорії номінації дає можливість не лише описати, а й пояснити природу номінативних процесів, наявних у мові й мовленні» [30, 28]. Із цього випливає необхідність співвіднесення основних понять когнітивної лінгвістики з поняттями традиційної ономазіології та теорії номінації.

Загальновідомо, що «традиційна теорія номінації досліджує зв'язок між значенням і позначенням, представлений внутрішньою формою мотивованого знака» [30, 28]. У когнітивній лінгвістиці значення слова становить ментальну сутність, воно формується та/або зберігається у мисленні [8, 9]. Таким чином, значення прирівнюються до «концепту, як фрагмента інформації, активованого знаком» [12, 358]. За твердженням С. А. Жаботинської, «для об'єктивації концепту у внутрішню форму знака вводиться його фрагмент. Фрагмент значення, з одного боку, пов'язаний із цілісним концептом (значенням) і має певні способи осмислення, а з іншого – він утілений у зовнішній, матеріальній формі знака, тобто має певні способи оформлення» [13, 149].

У теорії номінації аналіз фрагмента значення здійснюють двома взаємопов'язаними підходами: семасіологічним та ономазіологічним [28, 336]. Семасіологічний підхід, для якого характерний напрямок від знака до його значення, досліджує, чим є значення. Своєю чергою, ономазіологічний підхід, що має зворотний напрямок – від значення до знака, досліджує, який саме фрагмент значення актуалізовано внутрішньою формою знака і яким чином внутрішню форму представлено зовнішньою формою знака [10, 115]. Він націлений на пояснення зв'язку між значенням, що потребує вербалізації, та формою його вираження, а також досліджує, у який спосіб формується певне значення в певному знакові [15, 148–149; 18, 21–22]. З огляду на це ономазіологію та теорію номінації в ракурсі когнітивної лінгвістики починають вивчати з мотивації вибору та вербалізації.

Мотивацію в когнітивній теорії номінації розуміють як «відношення між концептом, або значенням мовної форми, та фрагментом цього значення, об'єктивованого в «тілі знака» (термін О. С. Кубрякової)» [10, 115], оперте на метонімію, метафору, звуження або розширення значення. Мотивація в когнітивній ономазіології постає як «процес репрезентації в ономазіологічній структурі вербального елемента когнітивної моделі, висвітленого номінатором, що відображає властивості позначуваного або їхнє образне, метафоричне, асоціативне, парадоксальне сприйняття носіями мови» [27, 9]. Мотивація структурують ономазіологічні моделі.

Не можна також залишати осторонь психологічний складник формування найменування мовних одиниць, бо «мислення є однією з психічних функцій свідомості» [1; 26, 41], у якій формуються знання з подальшим вираженням їх у мові. Отже, з метою пояснення когнітивного підґрунтя утво-

рення номінативних одиниць необхідно залучення термінологічного та методологічного апарату когнітивних психологічних теорій.

За твердженням С. А. Жаботинської, з когнітивної позиції створення мовного знака в напрямку від значення/концепту до зовнішньої форми мовного знака через його внутрішню форму відбувається за участю таких взаємопов'язаних ментальних операцій, як конструювання та мапування [4, 179]. Суть запропонованої гіпотези полягає в тому, що «під конструюванням у когнітивній науці розуміють спосіб, яким людина сприймає, розуміє й інтерпретує навколишній світ, створюючи суб'єктивний образ об'єктивної дійсності» [там само]. Як відмічає дослідниця, конструювання інформації в мисленні здійснюється у два етапи [див. 7; 8; 9]: на першому – ідентифікуються та структуруються окремі фрагменти інформації, на другому – на основі того самого структурованого цілого створюються його різні модифікації за допомогою когнітивних операцій. Звідси С. А. Жаботинська розрізняє поняття концептуальна модель та когнітивна модель. У ролі першої виступає поняттєва структура без застосування до неї когнітивних операцій, в ролі другої – поняттєва структура з урахуванням застосованих до неї когнітивних операцій, які уможливають створення на основі однієї концептуальної моделі декількох когнітивних моделей [4, 180; 8, 9].

«Когнітивне мапування розуміють як мисленнєве уявлення людиною навколишнього світу, що включає різні психологічні процеси, пов'язані зі сприйняттям, кодуванням, зберіганням, декодуванням та використанням інформації про світ» [4, 180]. Таким чином, пізнаючи світ, у мисленні людини формується ментальна мапа, що фрагментарно відображає інформацію про навколишній світ, тобто «мапує» її. Це відбивається і на номінативному процесі. Зі створенням мовного знака інформацію, що надходить іззовні, фрагментарно представляє значення мовного знака, яке зберігається в мисленні, потім значення мапується, фрагментарно втілюється у внутрішню форму слова (мотиватора), яка, своєю чергою, фрагментарно реалізується в його зовнішній формі [див. 34, 180–181]. С. А. Жаботинська наголошує, що «значення мовного знака – це конструкт, основою якого є когнітивна модель як модифікація концептуальної моделі» [там само, 180].

Ономазіологічна модель, яка структурує внутрішню форму знака з її подальшим втіленням у зовнішній формі, виступає когнітивною моделлю. Ономазіологічна модель утворюється на основі концептуальної моделі – пропозиції або декількох пропозицій базисних фреймів, розроблених професором С. А. Жаботинською: предметного, таксономічного (ідентифікаційного), посесивного, акціонального та компаративного, що мають свої модифікації [див. про це 5; 10; 6; 12; 11]. «Фрейми названі базисними, оскільки вони демонструють найбільш узагальнені принципи категоризації та організації вербалізованої інформації про навколишній предметний світ людини. Це інструменти мислення, які обробляють інформацію» [там само].

Засновник теорії фреймів М. Мінський визначив фрейм як структуру даних, «у якій відображено набуті в результаті попереднього досвіду знання про деяку стереотипну ситуацію та про текст, що описує цю ситуацію. Фрейм можна уявити у вигляді вузлів і відношень між ними, а поєднані між собою фрейми утворюють фреймову систему» [38; 39]. Першим у лінгвістиці поняття фрейму застосував Ч. Філмор, визначивши його «як систему концептів, пов'язаних між собою таким чином, що для розуміння будь-якого з них слід розуміти цілісну структуру, до складу якої вони входять» [34, 373]. Фрейм – це схемна структура знання, яка зберігається в пам'яті людини та використовується в когнітивних процесах [35, 613]. Отже, фрейм є вихідною концептуальною структурою, структурою представлення знань, а значення або концепт є тією структурою знань, що представляє фрейм. Фрейм формується декількома послідовно поєднаними пропозиціями. Пропозиція – це найпростіша структура представлення знань [24, 14]. Пропозицію, що містить два взаємопов'язані концепти – цільовий (логічний суб'єкт) та характеризуючий (логічний предикат), розуміють як елементарний фрейм або конститутивний елемент фрейму. Відповідно базисні фрейми формуються пропозиційними схемами [11, 4].

Повертаючись до концептуальної моделі, зазначимо, що її перетворення на когнітивну можливе в результаті застосування до першої когнітивної операції промінантності. Суть цієї операції полягає у виокремленні увагою, «висвітленні» більш вагомої інформації, при якій один із елементів ономасіоло-

гічної моделі, більш висвітлений, стає траєктором (ономасіологічним базисом), а інший, менш висвітлений, – орієнтиром (ономасіологічною ознакою) [36, 66]. Третім складником ономасіологічної моделі стає предикат-зв'язка.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Підбиваючи підсумок зазначеної концепції, запропонованої С. А. Жаботинською, можна сказати, що утворення номінативних одиниць передбачає когнітивне мапування, тобто фрагментарне представлення інформації у значенні, яке фрагментарно репрезентовано у внутрішній формі знака, яка, своєю чергою, фрагментарно представлена в його зовнішній формі. Внутрішня форма номінативної одиниці має ономасіологічну структуру, що формується пропозиціями базисних фреймів – предметного, акціонального, посесивного, ідентифікаційного й компаративного, тобто концептуальною моделлю, яка перетворюється на когнітивну модель за рахунок когнітивної операції «висвітлення», що сприяє виділенню в ономасіологічній структурі ономасіологічного базису та ономасіологічної ознаки з урахуванням також наявності третього компонента – предиката-зв'язки.

Таким чином, ми розглянули суть когнітивного підходу до номінативного процесу, розробленого професором С. А. Жаботинською, урахувавши положення та поняття когнітивних та психологічних теорій.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в застосуванні теоретичних положень когнітивних та психологічних теорій у процесі напрацювання методики лінгвокогнітивного аналізу номінативних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтияров О. Г. Постинформационные технологии: введение в психонетику / О. Г. Бахтияров. – К. : ЭКСПИР, 1997. – 160 с.
2. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика : [курс лекций по английской филологии] / Н. Н. Болдырев. – Тамбов, 2001. – С. 36–38.
3. Гак В. Г. К типологии лингвистических номинаций / В. Г. Гак // Языковая номинация. Общие вопросы / [отв. ред. Б. А. Серебренников, А. А. Уфимцева]. – М. : Наука, 1977. – С. 230–293.
4. Жаботинская С. А. Когнитивное картирование как лингвосомиотический фактор / С. А. Жаботинская // Функциональная лингвистика. – 2012. – № 3. – С. 179–182.
5. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ : типы фреймов / С. А. Жаботинская // Вісник Черкаського ун-ту. Сер. Філолог. науки. – Черкаси, 1999. – Вип. 11. – С. 12–25.
6. Жаботинская С. А. Лексическое значение: принципы построения концептуальной сети / С. А. Жаботинская // Alicja Pstyga (red). Slovo z perspektywy jezykoznavcy s tlumacza. – Gdansk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego, 2005. – S. 53–62.
7. Жаботинская С. А. Лексичні поля й нелінійна динаміка когнітивних структур / С. А. Жаботинская // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2011. – Вип. 52. – С. 1–11.
8. Жаботинская С. А. Лингвокогнитивный подход к анализу номинативных процессов / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – Вип. 928. – С. 6–20.
9. Жаботинская С. А. Модели репрезентации знаний в контексте различных школ когнитивной лингвистики: интегративный подход / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2009. – № 848. – С. 3–14.
10. Жаботинская С. А. Ономасиологические модели в свете современных направлений когнитивной лингвистики / С. А. Жаботинская // С любовью к языку : [сб. науч. трудов. Посвящается Е. С. Кубряковой]. – М. – Воронеж, 2002. – С. 115–123.
11. Жаботинская С. А. Ономасиологические модели и событийные схемы / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2009. – № 837. – С. 3–14.
12. Жаботинская С. А. Принципы лингвокогнитивного анализа и феномен полисемии / С. А. Жаботинская // Проблеми загального, германського та слов'янського мовознавства. До 70-річчя професора В. В. Левицького : [зб. наук. праць]. – Чернівці : Книги ХХІ, 2008. – С. 357–368.
13. Жаботинская С. А. Теория номинации: когнитивный ракурс / С. А. Жаботинская // Вестник МГЛУ. – 2003. – Вып. 478. – С. 145–164.

14. Колшанский Г. В. Лингво-гносеологические основы языковой номинации / Г. В. Колшанский // Языковая номинация. Общие вопросы / [отв. ред. Б. А. Серебренников, А. А. Уфимцева]. – М. : Наука, 1977. – С. 99–146.
15. Костадинова И. Ономаσιологический аспект словообразования и вопросы обучения лексике русского языка / Ирена Костадинова // Проблемы когнитивного и функционального описания русского и болгарского языков : [сборник]. Ч. 2 / [под общей ред. доц. д-ра Д. Митева и доц. д-ра А. Николовой]. – Шумен : Изд-во «Епископ Константин Преславский», 2003. – С. 148–162.
16. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : [підручник] / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2003. – 464 с.
17. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1986. – 157 с.
18. Кубрякова Е. С. Ономаσιологические характеристики комплексных единиц словообразовательной системы / Е. С. Кубрякова // Актуальные проблемы русского словообразования : [сб. науч. статей / отв. ред. А. Н. Тихонов]. – Ташкент : Укитувчи, 1982. – С. 21–25.
19. Кубрякова Е. С. Словообразование как процесс номинации и его отличительные формальные и содержательные характеристики / Е. С. Кубрякова // Теоретические основы словообразования и вопросы создания сложных лексических единиц. – Пятигорск : Изд-во Пятигор. гос. пед. ин-та иностр. яз., 1988. – С. 3–23.
20. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1981. – 200 с.
21. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения / Е. С. Кубрякова. – М. : Ин-т языкознания РАН ИЯ, 1997. – 328 с.
22. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
23. Норман Б. Ю. Теория языка. Вводный курс : [учеб. пособие] / Б. Ю. Норман. – М. : Наука, 2004. – 296 с.
24. Панкрац Ю. Г. Пропозициональные структуры и их роль в формировании языковых единиц разных уровней / Ю. Г. Панкрац. – Мн.; М. : МГПИИЯ, 1992. – 112 с.
25. Потебня А. А. Мысль и язык / А. А. Потебня. – К. : СИНТО, 1993. – 192 с.
26. Селиванова Е. А. Когнитивная ономаσιология / Е. А. Селиванова. – К. : Фитосоциоцентр, 2000. – 248 с.
27. Селиванова Е. А. Теоретические основы когнитивной ономаσιологии / Е. А. Селиванова // Вісн. Черкас. ун-ту. – 1999. – Вип. 11. – С. 3–12.
28. Телия В. Н. Номинация / В. Н. Телия // Лингвистический энциклопедический словарь / [отв. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 336–337.
29. Телия В. Н. Семантика связанных значений слов и их сочетаемости / В. Н. Телия // Аспекты семантических исследований / [отв. ред. Н. Д. Арутюнова, А. А. Уфимцева]. – М. : Наука, 1980. – С. 250–319.
30. Токарчук В. А. Номінативні одиниці із нумеральним компонентом: лінгвокогнітивний аналіз (на матеріалі сучасної англійської мови) : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Вікторія Анатоліївна Токарчук. – Черкаси, 2013. – 420 с.
31. Уфимцева А. А. Семантика слова / А. А. Уфимцева // Аспекты семантических исследований / [отв. ред. Н. Д. Арутюнова, А. А. Уфимцева]. – М. : Наука, 1980. – С. 5–80.
32. Шпет Г. В. Внутренняя форма слова (этюды на тему Гумбольта) / Г. В. Шпет. – [изд. 2-е, стереотипное]. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 216 с.
33. Dokulil M. Tvoření slov v češtině / Miloš Dokulil. – Praha : Nakl. Československé akademie věd, 1962. – 263 с.
34. Fillmore Ch. J. Frame semantics / Charles J. Fillmore // Cognitive linguistics: basic readings / [ed. by D. Geeraerts]. – Berlin ; New York : Mouton de Gruyter, 2006. – P. 373–400.
35. Fillmore Ch. J. Frame semantics / Charles J. Fillmore // The Encyclopedia of Language and Linguistics : 14 vols. / [ed. by K. Brown]. – Amsterdam ; Boston : Elsevier, 2006. – Vol. 4. – P. 613–620.
36. Langacker R. W. Cognitive grammar: a basic introduction / R. W. Langacker. – Oxford : Oxford University Press, 2008. – 562 p.
37. Marchand H. The categories and types of present-day English wordformation: a synchronic-diachronic approach / Hans Marchand. – [2nd ed.]. – München : Beck, 1969. – 156 p.
38. Minsky M. A framework for representing knowledge [Електронний ресурс] / Marvin Minsky. – Режим доступу: <http://web.media.mit.edu/~minsky/papers/frames/frames.html>.
39. Minsky M. The society of mind / Marvin Minsky. – New York : Simon & Schuster Co., 1988. – 298 p.